

ДУХОВНІ КОМПОНЕНТИ ЕКОНОМІКИ

Проблематика: усі люди щоденно зустрічаються з економічними явищами, оскільки вони купують і продають, заощаджують та сплачують різні податки, виробляють продукцію і її споживають. Тому економіка завжди буде присутня у житті кожної людини. Саме це спонукає розуміти сутність економічних проблем, компоненти економіки, а у цьому їм допоможе філософія.

Мета дослідження полягає в тому щоб виявити головні духовні компоненти економіки, визначити їх основні проблеми та значення в економіці. Прослідкувати розвиток твердження «економіка».

Стан дослідження

Виклад матеріалу: поняття економіка у філософії з'явилося ще за часів Аристотеля. Саме він перший почав розглядати економіку в рамках філософії. Філософ дослідив такі економічні явища як гроші, розподіл праці, вартість та обмін. Аристотель критикував розвиток торгівлі. Його головна ідея полягала у невеликому землеробському господарстві, яке повинно було забезпечувати себе усім необхідним[5].

Адам Сміт філософ та економіст, який вперше звернув увагу на багатство як найважливіше чудо в економічному житті. Адам вважає, що причина багатства – це поділ праці. Також йому належить теорія рівноваги на ринку за якої філософ з'ясує, що є дві вартості: споживча і обмінна. Цим він показує, що деякі речі мають велику обмінну вартість але при цьому мають малу споживчу[1].

Під час пошуків нових методів розв'язання економічних проблем в XIX ст. термін «**політична економіка**» змінилась на «**економіку**». Італійський філософ Б.Кроче говорить що: « економічна сфера почала розвиватись як філософія одразу після усвідомлення своїх фактів як економічних». Він же запровадив термін «**філософія економіки**»[4].

Основні духовні компоненти економіки:

1. Моральні цінності економіки
2. Економічне мислення
3. Економічна культура
4. Економічна свідомість
5. Економічні переконання
6. Економічна психологія

У своїх відносинах економіка виступає територією для вживання **моральних цінностей**. Моральне вирішення економічних і ринкових проблем – це міцний зв'язок між цілями та інтересами однієї людини та всієї людності. За своєю суттю – це моральний принцип, який показує духовність, адже локалізує тих постатей ринку, які можуть завдати шкоду його розвитку[7].

Провідні категорії моральності:

1. Добро і зло
2. Обов'язок і відповідальність
3. Честь, совість і щастя.

Виходячи з цих основних категорій моральності, можна сказати, що підприємець має реалізовувати свою роботу в двох аспектах. Перший аспект полягає в тому, щоб розглядати підприємство з точки зору особистої етики. Другий аспект полягає в характері відношення до нього суспільства. Німецький філософ М. Вебер склав «теорію» ідеального образу» промисловця. На думку філософа підприємець має володіти такими якостями: відданість справі, стриманість, скромність, почуття завершеного обов'язку, намагання посприяти економічному піднесенню країни.

Одним із головних складників економічної свідомості виступає **економічне мислення** – складовий елемент духовності людей. Саме в цьому ході відбувається взаємодія суспільства, індивіда з матеріально-економічним суб'єктом.

Економічне мислення має три етапи розвитку:

Перший етап – емпіричний. Він проявляється у нагромадженні первинних знань та визначених явищ про ринкову економіку.

Другий етап - це абстрактне економічне мислення. Він опирається на набутий емпіричний матеріал і переходить до створення глибших загальних суджень.

Третій етап – теоретичний. Він базується на глибоких теоретичних осмисленнях ринкової реальності, аналізованні економічних законів як єдиної невідомої системи. На цьому етапі розвитку економічного мислення проходить розроблення гіпотези про наступну діяльність ринкових процесів[5].

Природа економічного мислення визначається у відношенні у ній об'єктивного до суб'єктивного. **Основні типи економічного мислення:** активне, пасивне, новаторське, творче, стереотипне, догматизоване і консервативне.

Для піднесення і формування економіки найбільше імпонує саме творчий тип мислення, адже завжди потрібно долати старі стереотипи.

Поняття **економічна культура** можна трактувати по різному і кожен автор формує його по різному. Основна суть цього поняття – культурна людина, яка має економічну грамотність, великий духовний потенціал та економічно зріла. Культура не може існувати без людини і навпаки. Економічна культура виконує такі функції: інноваційну, селекційну, регулятивну і трансляційну. Інноваційна функція відповідає за оновлення ринкових цінностей та мотивів, а селекційна за їх відбір. Трансляційна функція відповідає за передання цих цінностей і мотивів, створених попередниками, новому поколінню. Регулятивна втілюється за допомогою готових економічних задумів.

Економічна культура має три риси:

1. Вона спрямована на вміння володіти собою і розуміти співробітників, вироблення досвіду в організації своєї праці.
2. Вона має змогу впливати на економіку
3. Вона включає в себе цінності, правила, вимоги, які породжуються економікою і можуть робити на неї вплив.

Економіці потрібні не прості виконавці роботи, а справжні фахівці своєї справи, з відчуттям відповідальності[5].

Сукупність економічних знань, настроїв та почуттів, яка показує ринкову дійсність називається **економічна свідомість**. Вона має два рівня: буденно-практичний та теоретична свідомість. Буденно-практичний рівень економічної свідомості утворюється з повсякденних умов економічного життя. Він відображає такий бік ринкових відносин, які направлені на втілення в реальність буденних турбот людини. На теоретичному рівні відбувається оформлення економічних процесів.

Економічна свідомість як і інші духовні компоненти економіки має свої функції: цілісна оцінка потреб суб'єкта ринкової економіки та його думок.

Економічне переконання – це тверда впевненість в потребі і перспективності виконання господарських перетворень через економічні реформи. Такий компонент як переконання не може бути само по собі, а перебуває в залежності від світогляду людини. Економічне переконання має такі складові: емоційний стан особистості, впевненість в потребі здійснення своїх економічних задумів, економічні знання, стійка психологічна установка людини, впевненість у своїх економічних задумах. Усі компоненти пов'язані один з одним і виключення жодного з них неможливе[5].

Економічна психологія виконує великий вплив на сприйняття людиною економічної дійсності і своєї поведінки. Також вона показує систему економічних відносин та специфіку поведінки осіб. Основна ціль такої галузі психології полягає в дослідженні людини як вирішального суб'єкта господарських перемін « психологічного фактора» економіки.

Основні засади психології в ринковій економіці – це самореалізація та самоствердження особистості в цій економічній системі. Ствердження себе як енергійного суб'єкта в ринковій економіці називається самоствердженням. Для цього потрібно психологічні дані та професійні вміння, громадянські якості.

Поняття самореалізація вбачає в собі одну з головних потреб особистості, яка розпочинається з стремління особистості показати свою унікальність та неповторність. Важливі для підприємця і його особисті психологічні якості.

Отже, дослідження поля досліджень економічної науки висуває низку теоретичних проблем, які вимагають комплексного вивчення філософського аналізу. Передусім це обґрунтування статусу і функцій економічної науки та її позиція в загальній системі пізнавальної діяльності.

Література

1. Воронкова В. Філософія: Навчальний посібник; М-во освіти і науки України. – Київ: ВД «Професіонал», 2004. – 460 с.
2. Гончарук (Чолач) Т.В., Джугла Н.В., Етнологічні інтенції осмислення українства у філософії Богдана Цимбалістого. // Психологія і педагогіка. – Тернопіль, 2018. - №1-2. – с 155-162.
3. Джугла Н. До питання Українського східного Обряду у рішеннях Замойського скандалу 1720р. / Історія релігій в Україні. – Львів, «Логос», 2005. – с 210-215
4. Економічні погляди Арістотеля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://stud.com.ua/47023/politekonomiya/ekonomichni_poglyadi_aristotelya – Назва з титул. екрану
5. Мойсей В.І Духовні компоненти економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://otherreferats.allbest.ru/philosophy/00466517_0.html – Назва з титул. екрану
6. Петрушенко В. Філософія: навчальний посібник для вузів. – 4-те вид., перероб. і доп.. – Львів: Новий світ – 2000, 2006. – 503 с.
7. Філософія економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5563289/>– Назва з титул. Екрану
8. Філософія: навч. посіб./ Гончарук Т.В., Джугла Н.В., Шумка М.Л., - Тернопіль: підручники і посібники, 2016. – 416 с